

ELBURG

Gemeente Museum

Jufferenstraat 6-8, 8081 CR Elburg
Telefoon 05250-1341

openingstijden

maandag - vrijdag, 9.00-12.00 uur, 14.00-17.00 uur

In 1910 werd de verzameling bijeengebracht door onder andere de heer L. de Boer en gehuisvest in een kamertje van het toenmalige raadhuis in de van Kinsbergenstraat. In 1956 verhuisde de gemeente naar het gerestaureerde Agnietenklooster in de Jufferenstraat. De oudheidkamer ging mee en vond onderdak in de dubbelkapel. Deze ruimte werd aanvankelijk gedeeld met het plaatselijke vvv en de maatschappelijk werkster. Al spoedig kreeg het museum deze ruimte voor zich alleen. In 1982 werd het belendende perceel, Jufferenstraat 8, als museum in gebruik genomen. Hierin werd ook het Nationaal Orgelmuseum opgenomen. Desondanks is de huisvesting nu alweer onvoldoende, zodat slechts een gedeelte van de collectie geëxposeerd kan worden.

In de entreehal van het museum is een opstelling gemaakt, die grotendeels betrekking heeft op de vroegste geschiedenis van Elburg. Bij het baggeren in de haven werden botten gevonden van een aantal uitgestorven dieren, zoals de wolharige neushoorn en de mammoet. Arbeiders die een put aan het graven waren op het landgoed Schouwenburg vonden daar de versteende resten van zeedieren, zoals haaietanden en oesterschelpen.

De eerste metalen voorwerpen die de mens gebruikte waren van brons. Maar weinigen in die tijd konden het zich veroorloven iets van brons in hun bezit te hebben. Uit de IJzertijd is niet zoveel bewaard gebleven van ijzer vanwege de gevoeligheid van dit materiaal voor roest. Er zijn twee urnen uit deze periode te zien.

Ook is er iets over de geschiedenis van het boerenbedrijf in deze streken bewaard gebleven. Bij het uitgraven van putten kwamen spinspeentjes te voorschijn en ook twee kaardekammen uit de Karolingische tijd. Deze kammen, waarmee wol gekaard werd, zijn van runderbeenderen gemaakt. Omstreeks 800 na Chr. werd in Doornspijk, op aandringen van de priester Liudger, een kerk gesticht. Deze kerk heeft een veelbewogen geschiedenis gekend en is tenslotte in het jaar 1825 door brand en overstroming verwoest. Onlangs zijn de fundamenten opgegraven en een aantal vondsten zijn tentoongesteld. Diaconiemunten vertellen ons iets over de tijd dat de kerk bijna de enige instantie was die iets deed aan armenzorg.

Ook worden er voorwerpen van de school van vroeger tentoongesteld: tinnen inktstellen, een houten schooltas en een paar 'Haneboekjes', waaruit de kinderen leerden lezen.

De trap naar boven leidt naar een aantal zalen waar een permanente expositie over kerkorgels is ingericht. Via deze ruimte is de bovenkapel te bereiken, die deel uitmaakte van het vroegere Agnietenklooster. Dit was een dubbelkapel, waarvan er vijf gebouwd zijn in ons land. Altijd voor Franciscanessen. Op deze bovenverdieping zijn voorwerpen opgesteld die verband houden met de levensloop van admiraal Van Kinsbergen.

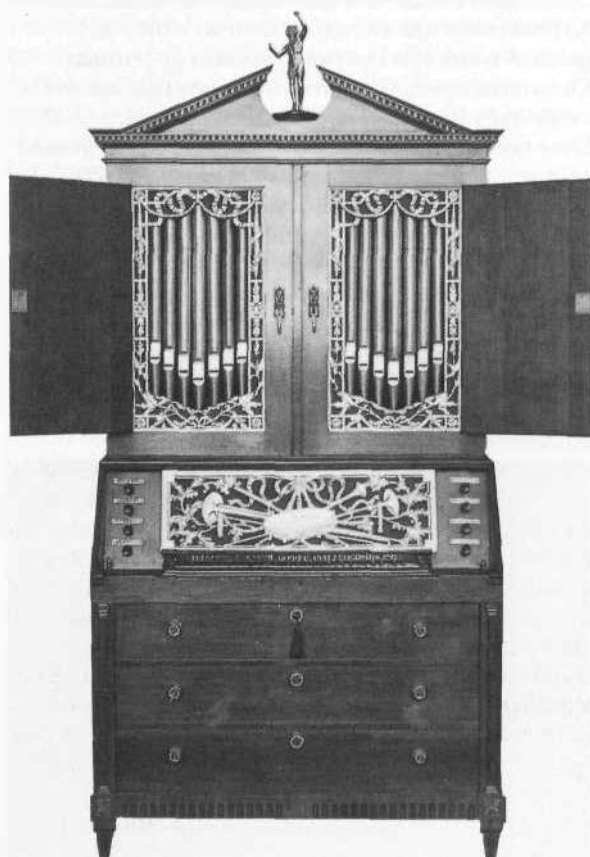
Voorgevel van het Agnietenklooster, waarin het Gemeente Museum is gevestigd.

● *verzicht van de opstelling in de beneden-kapel van het Agnietenklooster.*

De benedenkapel is gewijd aan de geschiedenis van de gemeente Elburg. Er staan voorwerpen opgesteld die te maken hebben met de rechtspraak, zoals een schandbank. Deze bank werd ook Spaanse Bock of Stock genoemd. Mensen die een schandstraf moesten ondergaan, werden hierop gelegd met hun benen door de gaten. De afgrendeling gebeurde door middel van de bovenste zware balk. Vroeger heeft eens iemand zijn klacht in deze balk gesneden:

*1609 Paes Maandach
Doe ick in die stock lach
Doe lach ick ach dagen in
Nota Bene*

De Spaanse bok stond voor het gebouw op de Middelmarkt dat nu nog altijd Het Olde Rechthuis heet. Ook de vroegere pijnbank is nog aanwezig. Hierop werden mensen gemarteld totdat ze een bekentenis aflegden. Met houten, vuur-rood geschilderde schandballen om de hals moesten vrouwen die zich in de ogen van hun tijdgenoten minder netjes gedragen hadden, door alle straten van Elburg lopen. Ze werden vooraf gegaan door de stadsbode die een stok droeg, de roede genaamd. De stadsbode werd daarom ook roedeloper genoemd. Een staf of doomstokje werd door de rechter boven het hoofd van een ter dood veroordeelde gebroken. Hierbij sprak hij de volgende zinnen: *'Zoals ik deze staf breek, zo verbreek ik alle*

handen tussen u en de rest van de mensheid. Nu helpe u God want ik kan u niet meer helpen'. Waarna de veroordeelde werd onthoofd, opgehangen of geradbraakt. Deze staf is tweemaal gebroken geweest en met zilveren bandjes weer hersteld.

In deze ruimte is eveneens de collectie zilver te zien. Het zilver van het Schipluidengilde is prachtig gegraveerd. In de dezelfde vitrine liggen ook drie bodebussen (insigne van de gemeentebode) waarvan er een gemaakt is door een Elburgse gemeentebode. De hier opgestelde brandweervagen, door Van Kinsbergen in 1783 aan Elburg geschonken, heeft tot de Tweede Wereldoorlog dienst gedaan. Bij het uitgraven van de kazematten kwam een aantal oude kanonnen aan het licht. De kanonnen staan op houten rolpaarden, gemaakt door een hedendaagse wagenmaker naar originele oude tekeningen. Bij drie poorten van Elburg zijn nog zestiende-eeuwse kazematten, ondergrondse kanonskelders, aanwezig. Een ervan is in het seizoen, of op afspraak voor bezoekers opengesteld. In de Vischpoort, een veertiende-eeuwse verdedigingstoren die in de zestiende eeuw tot poort is verbouwd, wordt van alles bewaard dat herinnert aan de Zuiderzeevervisserij in Elburg.

Kabinetorgel, gebouwd door Hess in 1792.